

INTERNATIONAL CONFERENCE



**SECURITY APPARATUS
PROPAGANDISM
AND PRAGUE SPRING**

7-9 SEPTEMBER 2008, PRAGUE


Obsah

Informace o organizátorech.....	5
Program konference.....	11
Abstrakty příspěvků	20

Summary

Information about organizers.....	8
Program.....	14
Abstracts.....	30



 ústav pro studium
totalitních režimů

Ústav národní paměti - Komise pro vyšetřování zločinů proti polskému národu

(Instytut Pamięci Narodowej
- Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko
Narodowi Polskiemu)

Ústav národní paměti (IPN) je státní instituce se statutem orgánu státní správy. Byl ustanoven v roce 2000 na základě zákona schváleného Sejmem Polské republiky.

Nově ustanovenému ústavu byly svěřeny úkoly celkem trojího charakteru: realizace vědeckého výzkumu a vzdělávání v oblasti soudobých dějin Polska, správa archivních materiálů orgánů komunistické státní bezpečnosti a vyšetřování nacistických a komunistických zločinů a dalších zločinů proti lidskosti a lidským právům. Plnění těchto úkolů se věnují ústřední odbory ústavu.

Kancelář pro vzdělávání veřejnosti IPN se věnuje realizaci výzkumných projektů zaměřených na historii Polska v období let 1939-1989 a současně zpřístupňuje poznatky na toto téma, pořádá konference, výstavy, přednášky pro veřejnost a školení pro pedagogy a studenty. Ústav je vydavatelem dvou vědeckých periodik, která vycházejí v půlroční periodicitě: „Pamięć i Sprawiedliwość“ („Paměť a spravedlnost“) a „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944-1989“ („Represivní aparát v lidovém Polsku v letech 1944-1989“) a dále i populárněvědecký měsíčník „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej“ („Bulletin Ústavu národní paměti“). Za svou osmiletou existenci vydal Ústav celkem 250 knižních publikací.

Úkolem Kanceláře pro zpřístupňování a archivaci dokumentů je zpřístupňování dokumentů komunistické státní bezpečnosti osobám, které se staly oběťmi sledování a represí, a dále vědcům a novinářům.

Komise pro vyšetřování zločinů proti polskému národu realizuje trestněprávně-

ní řízení v záležitostech nacistických a komunistických zločinů a dalších zločinů spáchaných na Polácích v letech 1939-1989 včetně válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.

V roce 2007 byly kompetence Ústavu národní paměti rozšířeny o provádění lustrací veřejných činitelů - s touto skutečností byl spojen vznik nového, čtvrtého odboru IPN - Lustračního úřadu.

Struktura IPN je složena z centrálně ve Varšavě a z jedenácti územních oddělení, jež sídlí ve velkých polských městech. V IPN pracuje více než 2000 zaměstnanců a jeho rozpočet na rok 2008 činí 6 mil. eur.

Počátky spolupráce Ústavu národní paměti s institucemi v ČR, jež se zabývají výzkumem soudobých dějin, lze datovat říjnem 2000. Tehdy se dr. Łukasz Kamiński zúčastnil pražské konference „Od transformace k transformaci. Polsko a Československo v letech 1947(48)-1989“, na níž přednesl příspěvek věnovaný roli, již IPN plní v procesu dokumentace soudobých dějin Polska.

Dne 30. 7. 2001 absolvovala delegace IPN v čele s tehdejšími předsedy Ústavu prof. Leonem Kiereselem oficiální návštěvu Úřadu pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu (ÚDV) v Praze. Reciproční návštěva se uskutečnila dne 26. 9. 2002.

Prohlubování kontaktů a spolupráce nastalo v roce 2003. Užší spolupráce byla navázána také s Ústavem pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky (ÚSD AV ČR).

V září 2003 se ve Varšavě uskutečnila polsko-česká vědecká konference s názvem „Polsko a Československo v roce 1968“, již doprovodila vernisáž stejnojmenné výstavy a zvláštní vydání „Bulletinu IPN“ věnovaného polsko-česko-slovenským vztahům. Příspěvky z konference byly zveřejněny formou dvojjazýčného polsko-českého knižního vydání. Výstava „Polsko a Československo v roce 1968“ v polské a české jazykové verzi byla s úspěchem uvedena v několika desítkách měst v Polsku a ČR.

V dubnu 2004 se dr. Łukasz Kamiński stal členem redakční rady čtvrtletníku „Soudobé dějiny“, který vydává ÚSD AV ČR.

Ve dnech 4.-6. 11. 2004 se ve Vra-
tislavi uskutečnila konference nazvaná
„Mezi nuceným přátelstvím a skutečnou
solidaritou. Češi - Poláci - Slováci
v letech 1938/39-1945-1989“, jejímiž
spolupořadatelé se staly IPN a ÚSD. Pří-
spěvky z konference byly zveřejněny ve
formě sborníku vydaného IPN.

V roce 2005 se partneři z ÚSD a ÚDV
stali spolupořadatelé mezinárodní vědecké
konference „Aparát komunistické bezpečnos-
ti ve střední a východní Evropě v letech
1944/45-1989“, která se uskutečnila ve
dnech 16.-18. června 2005 ve Varšavě.

Počínaje rokem 2007 je novým partne-
rem IPN Ústav pro studium totalitních
režimů (ÚSTR). V prosinci 2007 se usku-
tečnila oficiální návštěva zástupců ÚSTR
v Ústavu národní paměti.

Konference „Bezpečnostní aparát,
propaganda a Pražské jaro“ je první
velkou akcí organizovanou za společného
příspěvní IPN a ÚSTR.

Ústav pro studium totalitních režimů

Ústav pro studium totalitních režimů
funguje v České republice od února 2008.
Po dlouhých bojích o přijetí zákona
o Ústavu pro studium totalitních režimů
vznikla prestižní instituce, která se
zasazuje o důsledné poznávání minulos-
ti. Parlament schválil zákon o zřízení
Ústavu jako „výraz svého přesvědčení,
že žádné protiprávní konání totalitního
či autoritativního režimu proti občanům
nemůže být chráněné tajemstvím ani nesmí
být zapomenuto“.

Úkoly Ústavu pro studium totalitních
režimů zahrnují:

- zkoumání a nestranné hodnocení
doby nesvobody a období komunistické
totalitní moci, zkoumání antidemokra-
tické a zločinné činnosti orgánů státu,
zejména jeho bezpečnostních složek,
a zločinné činnosti komunistické strany
Československa, jakož i dalších organi-
zací založených na její ideologii,
- analýzu příčin a způsobů likvidace
demokratického režimu v období komu-

nistické totalitní moci, dokumentování
účasti domácích a zahraničních osob na
podpoře komunistického režimu a odporu
proti němu,

- zpřístupňování dokumentů vypo-
vídajících o době nesvobody a období
komunistické totalitní moci, zejména
o činnosti bezpečnostních složek a for-
mách pronásledování i odporu,

- převedení převzatých dokumentů bez
zbytečného odkladu do elektronické podo-
by,

- dokumentaci nacistických a komunis-
tických zločinů,

- poskytování výsledků své činnosti
veřejnosti, a to zejména zveřejňováním
informací o době nesvobody, o období
komunistické totalitní moci, o činech
a osudech jednotlivců,

- vydávání a šíření publikací, pořá-
dání výstav, seminářů, odborných konfe-
rencí a diskusí,

- spolupráci s vědeckými, kulturní-
mi, vzdělávacími a dalšími institucemi
za účelem výměny informací a zkušenos-
tí v odborných otázkách, spolupráci se
zahraničními institucemi nebo osobami,
které mají obdobné zaměření.

V prvním roce svého působení Ústav
pro studium totalitních režimů vydal dvě
čísla časopisu **Paměť a dějiny** a k výro-
čí srpna 1968 připravil prestižní
**publikaci „Oběti okupace. Českosloven-
sko 21. 8. – 31. 12. 1968“**. Přichystal
také výstavu **„Za vaši a naši svobodu“**
na počest hrdinů, kteří protestovali
proti okupaci ČSSR v zemích východního
bloku, spolu s výstavou zorganizoval
několikadenní návštěvu disidentů z pěti
zemí, která byla poděkováním za jejich
hrdinství. V Praze, Karvině i v Památ-
níku Vojna u Příbrami představil výstavu
o bývalých politických vězňích **„K 231
- Aby se to už neopakovalo“**. Spustil
originální webové stránky k roku 1968.
Uspořádal filmový festival **„Zmařené nadě-
je“**. Rozběhl sérii vzdělávacích semi-
nářů. Výrazně pokročil v digitalizaci
dokumentů z Archivu ministerstva vnitra.
Pořádá konferenci **„Bezpečnostní aparát,
propaganda a Pražské jaro“**, v listopadu
chystá mezinárodní konferenci o akti-
vitách KGB a na jaře příštího roku
uspořádá mezinárodní konferenci o odboji
proti komunistickému režimu.



Ústav dějin maďarské revoluce 1956

Ústav dějin maďarské revoluce 1956 (dále jen Institut 1956) se pokládá především za nástupce Institutu sociologie a politiky Imre Nagyho, který působil v Bruselu v letech 1959 až 1963, a také za nástupce dalších západních organizací emigrantů a spisovatelů, kteří dohlíželi na odkaz Maďarské revoluce po více než tři desetiletí.

Snahy organizace, která se později měla stát Institutem 1956, se v Maďarsku datují už od začátku osmdesátých let, kdy účastníci revoluce počali rekonstruovat a historicky dokumentovat události roku 1956. Dějiny revoluce se jeví, a do jisté míry stále jeví, jako nejasně - a to kvůli zkresleným podáním, podvrhům a mystifikacím Kádárova režimu. Pomocí rozhovorů, pamětí, diskuzí a dokumentů, které se podařilo nashromáždit, se vědci pokusili sestavit pravdivý výčet událostí v Maďarsku v roce 1956, předtím i poté. Částečně za stejným účelem na jaře roku 1988 byla založena Rada pro historickou spravedlnost. Archivy orální historie byly založeny v roce 1986 s předním cílem nahrát tolik rozhovorů s osobnostmi revoluce, kolik bude možné.

Předběžná rada a dočasná mezinárodní dozorčí rada Institutu 1956 byly ustaveny 17. června 1989, den po opětovném pohřbení Imre Nagyho a dalších obětí režimu. 1. března 1990 byly Institut 1956 i jeho založení právně uznány. Institut začal působit v březnu 1991 jako soukromá nadace. V roce 1995 vláda Maďarské republiky Institutu 1956 zaručila oficiální status státní nadace. Od roku 1997 pracuje Institut 1956 na základě nového strategického cíle přijatého začátkem roku 1997, a to přeměnit se na ústav soudobých dějin. To obnáší pokračování v pracích na projektech individuálního i hromadného výzkumu, které pokrývají období od konce druhé světové války po změnu systému a zasahují až do období před studenou válkou. Tím se do jisté míry prodlužuje období běžně považované za soudobé dějiny Maďarska. Hlavní úkol přidělený

v současnosti Institutu spolu s výzkumy událostí roku 1956 je nový projekt: Kádárov systém vlády jako poststalinská verze systémů sovětského typu.

Více informací o činnosti, zaměstnancích, sbírkách a publikacích Institutu 1956 získáte na webových stránkách www.rev.hu

The Institute of National Remembrance - Commission of the Prosecution of Crimes against the Polish Nation (IPN)

was established in 2000 by an act of the Parliament of the Republic of Poland. The IPN is a public institution with the status of a public administration body.

The newly created Institute of Public Remembrance was charged with three types of tasks: research and education in the contemporary history of Poland, the management of the archival legacy of the communist security services, as well as prosecuting Nazi, communist and other crimes against humanity and human rights. These tasks are performed by the main departments of the Institute.

The IPN Public Education Office carries out research projects related to the history of Poland in the years 1939-1989 and disseminates knowledge of that topic by organizing conferences, exhibitions, public lectures and classes for teachers and students. The Institute publishes two semi-annual scientific journals: "Pamięć i Sprawiedliwość" (Remembrance and Justice) and "Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944-1989" (The Repressive Machine in the People's Republic of Poland 1944-1989) as well as the "Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" (IPN Bulletin) monthly for the general public. Over the eight years of its operation, the Institute has published over 250 books.

The Office for Preservation and Dissemination of Archival Records provides access to communist security service documents to people who were kept under their surveillance or victimized as well as researchers and journalists.

The Commission for the Prosecution of Crimes against the Polish Nation carries out criminal proceedings regarding Nazi, communist and other crimes against Poles in the years 1939-1989, including

war crimes and crimes against humanity.

In 2007, the IPN was tasked with the vetting of public officials, which led to the establishment of the fourth IPN department—the Vetting Office.

The IPN structure includes the central office in Warsaw and eleven local offices in main Polish cities. The IPN employs over 2000 people and its 2008 budget was €6 million.

The cooperation of the IPN with Czech institutions that conduct research into contemporary history dates back to October 2000, when Łukasz Kamiński PhD presented a paper on the IPN's role in documenting Poland's contemporary history at the "From a Transformation to a Transformation. Poland and Czechoslovakia in 1947(48)-1989" conference in Prague.

On 30 July 2001, an IPN delegation led by the IPN Chairman Prof. Leon Kieres paid an official visit at the Office for the Documentation and Investigation of the Crimes of Communism (UDV) in Prague. The return visit was paid on 26 September 2002.

The contacts and cooperation intensified in 2003. A closer cooperation was also established with the Institute of Contemporary History of the Czech Academy of Sciences in Prague (USD).

In September 2003, the Polish-Czech academic conference "Around the Prague Spring" was held, and an exhibition was opened with the same title. A special issue of the "IPN Bulletin" on Polish-Czech-Slovak relations was prepared, and the conference materials were published in a book in Polish and Czech. The "Around the Prague Spring" exhibition in Polish and Czech language versions was successfully presented in several dozen cities and towns across Poland and the Czech Republic.

In April 2004, Łukasz Kamiński PhD became a member of the USD's quarterly "Soudobé Dejiny" editorial council.

On 4-6 November 2004 the "Between Forced Friendship and Sincere Solidarity. The Czech—the Poles—the Slovaks 1938/39-1945-1989" conference was organized jointly by the IPN and USD in Wrocław. The conference materials were

published by the IPN in a book form.

In 2005, partners from the USD and UDV were the co-organizers of the international academic conference entitled "The Communist Security Apparatus in Central and Eastern Europe 1944/45-1989" in Warsaw on 16-18 June 2005.

In 2007, the IPN gained a new partner—the Institute for the Study of Totalitarian Regimes (USTR). In December 2007, representatives of the USTR paid an official visit at the IPN.

The "Security Apparatus, Propaganda and Prague Spring" conference is the first large project conducted jointly by the IPN and USTR.

The Institute for the Study of Totalitarian Regimes

The Institute for the Study of Totalitarian Regimes has been active in the Czech Republic since February 2008. This prestigious institute was established under the rule of the Act on the Institute for the Study of Totalitarian Regimes and its main objective is to ascertain history. It shall be noted that many "battles" had to be fought before the Act on the Institute for the Study of Totalitarian Regimes on was finally passed and the parliament declared that "any unlawful conduct of totalitarian or authoritarian regimes against the citizens may not become confidential and must not be forgotten."

The Goals of the Institute for the Study of Totalitarian Regimes are: research and nonpartisan evaluation of the time of oppression and the period of Communist totalitarian power, research of antidemocratic and criminal activities of state structure, namely its security forces, and the criminal activities of the Communist Party of Czechoslovakia and other organizations based on its ideology; analyze causes and methods of the liquidation of the democratic regime during the rule of Commu-

nist totalitarian power, document the participation of domestic and foreign persons in the support of the Communist regime, and the resistance against it; acquire and to make accessible to the public those documents testifying about the time of repression and the era of Communist totalitarian power, namely the activities of the security forces and the forms of the repression and the resistance; transfer without unnecessary delay acquired documents into the digital form; document Nazi and Communist crimes; give the public access to the result of its activities, namely the publication of information about the time of repression and the era of Communist totalitarian power, about the acts and individual destinies, print and distribute publications, organize exhibitions, seminars, expert conferences, and discussions; cooperate with scientific, cultural, educational, and other institutions for the purpose of exchanging information and experience in scholarly investigations; cooperate with foreign institutions or persons with similar focus.

In the first year of its activity the Institute for the Study of Totalitarian Regimes published two issues of the magazine called „Paměť a dějiny“ (**Memory and History**) and for the anniversary of August of 1968 the publication called „**Victims, Occupation, Czechoslovakia, 21st August – 31st December 1968**“ was prepared as well as an exhibition „**For Your Freedom and Ours**“, which commemorates the heroes who protested against the occupation of Czechoslovakia in the former Eastern block countries. The exhibition was also accompanied by a several-day visit of dissidents from five countries and the Institute expressed the thanks for their bravery. The Institute also presented an exhibition called „**K 231 – Never Again**“ in Prague, Karviná and in the memorial Vojna u Příbrami. The exhibition focuses on former institutions for political prisoners. Other activities include a film festival entitled „**Shattered Hopes**“ and a series of educational workshops. The Institute has also made great progress in digitizing documents from the Archive of



the Interior Ministry. The Institute is organizing an international conference called „Security Apparatus, Propagandism and Prague Spring“. In November there will be an international conference about the KGB/NKVD activities; and in spring 2009 a conference on resistance against the communist regime will take place.

The Institute for the History of the 1956 Hungarian Revolution

The Institute for the History of the 1956 Hungarian Revolution (hereafter 1956 Institute) considers itself primarily the successor of the Imre Nagy Institute of Sociology and Politics, which operated in Brussels between 1959 and 1963, and of other western emigrant organizations and writers that maintained the inheritance of the Hungarian Revolution for more than three decades.

In Hungary, the efforts of what was to become the 1956 Institute go back as far as the early 1980s, when participants of the Revolution began to reconstruct and historicize the events of 1956. The history of the Revolution had been and to some extent still is obscured by the distortions, falsifications and obfuscations of the K d r regime. With the help of interviews, memoirs, discussions, and with what documents could be collected, these scholars have attempted to establish a genuine account of the events in Hungary in and around 1956. The Committee for Historical Justice was founded partly with the same purpose in the spring of 1988. The Oral History Archives was established in 1986 with the primary goal of recording as many interviews with figures of the Revolution as possible.

The preparatory committee and temporary international board of trustees of the 1956 Institute were formed on June 17, 1989, the day after the reburi-

al of Imre Nagy and his fellow martyrs. On March 1, 1990, the 1956 Institute and its foundation were legally registered. The Institute started its work in March, 1991 as a private foundation. In 1995, the government of the Hungarian Republic granted the 1956 Institute the official status of a public foundation.

Since 1997 the 1956 Institute is working on the on the basis of a new strategic objective adopted at the beginning of 1997 (to transform itself into an institute of contemporary history). This means continuing individual and collective research projects that embrace the period from the end of the Second World War to the change of system and reach back into the period before the Cold War. This extends somewhat the period normally identified with contemporary history in Hungary. The main current assignment for the Institute in 2008, alongside its researches into 1956, is a new Institute project: The Kádár system as post-Stalinist version of the Soviet-type systems.

On activity, staff, collections and publications of the 1956 Institute see our website: www.rev.hu

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE

**BEZPEČNOSTNÍ APARÁT
PROPAGANDA
A PRAŽSKÉ JARO**

7.-9. září 2008, Praha

Konference probíhá pod záštitou

předsedy Senátu Parlamentu České republiky
Přemysla Sobotky

a maršálka Senátu Polska
Bogdana Borusewicze

Pořadatelé:

Ústav pro studium totalitních režimů (ÚSTR)
Ústav národní paměti (IPN)
Ústav dějin maďarské revoluce 1956 (Institute 1956)
Polský institut (PI)
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy (FF UK)

program_cz

PROGRAM_CZ

Neděle 7. září 2008

18:30 Zahájení výstavy „Invaze 1968“, připravené Ústavem národní paměti (IPN)

Prostory před Rudolfinem, nám. Jana Palacha

20:00 Hudba pro Prahu 1968 - In memoriam Ryszard Siwiec

Dvořákova síň Rudolfiny, nám. Jana Palacha

K. HUSA: Hudba pro Prahu 1968
T. BAIRD: Concerto lugubre
L. VAN BEETHOVEN: Symfonie č. 3 Eroica
hraje Národní symfonický orchestr Polského rozhlasu z Katowic pod vedením Łukasze Borowicze a violista Ryszard Groblewski

Raut pro zvané

Pondělí 8. září 2008

9:00 Registrace
Aula Filozofické fakulty UK, nám. Jana Palacha

9:30 Zahájení konference
Aula Filozofické fakulty UK, nám. Jana Palacha

Přemysl Sobotka,
předseda Senátu Parlamentu ČR
Zbigniew Romaszewski,
místopředseda Senátu Polska
Pavel Žáček,
ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů

Janusz Kurtyka,
prezident Institutu Pamięci Narodowej
János Rainer,
ředitel Ústavu dějin maďarské revoluce 1956

10.00 Panel I: Evropa a Pražské jaro v roce 1968

moderátor: Miroslav Lehký, ÚSTR

JERZY EISLER, IPN: **Polsko v roce 1968**
CSABA BÉKÉS, 1956 Institute: **Maďarsko a Pražské jaro**
TOMÁŠ VILÍMEK, ÚSTR: **Pražské jaro a jeho vnímání v NDR-SED, společnost a opozice**
MILAN SOVILJ, Institut za noviju istoriju Srbije: **Ohlasy sovětské okupace Československa v jugoslávském tisku**
PIERRE KENDE, 1956 Institute: **Pražské jaro z pařížské perspektivy**

12:30 Přestávka

14:00 Panel II: Bezpečnostní aparát v sovětských satelitech a Pražské jaro

moderátor: Łukasz Kamiński, IPN

MAGDOLNA BARATH, Historical Archive of State Security Apparatuses: **Recepce Pražského jara maďarským bezpečnostním aparátem**
LADISLAU ANTONIU CSEENDES, National Council for the Study of the Securitate Archives: **Pražské jaro z perspektivy rumunských bezpečnostních archivů**
GRZEGORZ MAJCHRZAK, IPN: **Polská tajná služba a Pražské jaro**



15:30 Panel III: Bezpečnostní aparát v Československu a Pražské jaro

moderátor: Petr Blažek, ÚSTR

TOMÁŠ BURSÍK, ÚSTR: **Bezpečnostní aparát a sledování aktivit K 231, KANu ad. v průběhu roku 1968**

MICHAL GREGOR, Ústav paměti národa: **Události roku 1968 z pohledu StB na Slovensku**

JAN KALOUS, Academia Rerum Civilium - Vysoká škola politických a společenských věd Kolín,

DARIUSZ DĄBROWSKI, Instytut Pamięci Narodowej, Opole: **Jičínské události roku 1968 na základě českých a polských dokumentů**

PAVEL ŽÁČEK, ÚSTR: **Činnost ústředního orgánu československé politické policie ve dnech od 20. do 26. srpna 1968**

17:30 Pražské jaro a film I

Projekce: **Československý filmový týdeník**
Projekce: **Zmatek** (1969, režie Evald Schorm)

DANIEL RŮŽIČKA, Totalita.cz: **Pražské jaro v seriálu „Třicet případů majora Zemana“**

Úterý 9. září 2008

9:30 Panel IV: Okupace Československa

moderátor: Tomáš Bursík, ÚSTR

WŁADYSŁAW BUŁHAK, IPN: **Oblasti výzkumu zapojení polské armády do akce „Dunaj“**
MILAN BÁRTA, ÚSTR: **Oběti vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968**

LUKÁŠ CVRČEK, ÚSTR: **Trestná činnost příslušníků okupačních sil v roce 1968**

PETR BLAŽEK, ÚSTR: **Propaganda okupačních vojsk**

ANDREA KOZÁRY, University of National Defense, Budapest: **Okupace Československa - maďarská vojenská účast v reflexi státní bezpečnosti na základě nově objevených dokumentů**

11:30 Pražské jaro a film II

Projekce: **Maďarské filmové týdeníky**
Projekce: **Polské propagandistické filmy** („Bránili jsme jednotu“; úryvek filmového týdeníku z r. 1968, část pořadu Zbigniewa Skoczylase, důstojníka polské armády, účastníka intervence v roce 1968)

12:30 Přestávka

14:00 Panel V: Druhý život Pražského jara

moderátor: Krzysztof Persak, IPN

KRISTINA BURINSKAITĚ, Genocide and resistance research centre of Lithuania: **Nové podoby antisovětských tendencí v Litvě a aktivity KGB proti Pražskému jaru**

JAROSLAV CORANIČ, Univerzita Prešov: **Obnovení řeckokatolické církve v Československu v r. 1968**

JANOS RAINER, 1956 Institute: **„Korčulská deklarace“ k 21. srpnu 1968 a její přijetí maďarským stranickým a bezpečnostním aparátem**

ŁUKASZ KAMIŃSKI, IPN: **Zkušenost roku 1968 a polská krize 1980-1981**

15:50 Pamětníci o Pražském jaru - diskuse

moderátor: Petruška Šustrová

MIROSLAV KUSÝ
JAROSLAV SUK
LIBUŠE ŠILHÁNOVÁ
AGNIESZKA HOLLAND

17:00 Zakončení konference

program_cz

INTERNATIONAL CONFERENCE

**SECURITY APPARATUS
PROPAGANDISM
AND PRAGUE SPRING**

7-9 September 2008, Prague

Under the auspices

of the Presidents of the Polish and Czech Senates

Přemysl Sobotka

and

Bogdan Borusewicz

Organizers:

Institute for the Study of Totalitarian Regimes (ÚSTR)

Institute of National Remembrance (IPN)

Institute for the History of the 1956 Hungarian Revolution (Institute 1956)

Polish Institute (PI)

Faculty of Arts, Charles University (FF UK)

program_en

PROGRAM_EN

Sunday, September 7

18:30 Opening of exhibition
“1968 Invasion“,
prepared by Institute of
National Remembrance

Jan Palach square, beside the
Rudolfinum concert hall

20:00 Music for Prague 1968
- In memoriam Ryszard
Siwiec

Dvořákova síň in Rudolfinum
concert hall, Jan Palach square

K. HUSA: Music for Prague 1968
T. BAIRD: Concerto lugubre
L. VAN BEETHOVEN: Symphony No. 3 “Eroica”
National Polish Radio Symphony Orchestra
Katowice, conducted by Lukasz Borowitz
viola Ryszard Groblewski

Banquet

Monday, September 8

9:00 Registration
University hall in Faculty of
Arts, Jan Palach square

9:30 Opening
University hall in Faculty of
Arts, Jan Palach square

Přemysl Sobotka,
chairman of the Senate of the Czech Republic
Zbigniew Romaszewski,
deputy marshal of Polish Senat
Pavel Žáček,
director of the Institute for the Study of
Totalitarian Regimes

Janusz Kurtyka,
president of the Institute of National
Remembrance
János Rainer,
director of the Institute for the History of
the 1956 Hungarian Revolution

10:00 Panel I: Europe and
Prague Spring in 1968

moderator: Miroslav Lehký, ÚSTR

JERZY EISLER, IPN: Poland in 1968
CSABA BÉKÉS, 1956 Institute: Hungary and
the Prague Spring

TOMÁŠ VILÍMEK, ÚSTR: Reception of the
Prague Spring in DDR-SED, society and
opposition

MILAN SOVILJ, Institut za noviju
istoriju Srbije: The Echoes of Soviet
Occupation of Czechoslovakia in
Yugoslav press

PIERRE KENDE, 1956 Institute: The Prague
Spring from a Paris Perspective

12:30 Break

14:00 Panel II: Security
Apparatus in Soviet
satellites and Prague
Spring

moderator: Łukasz Kamiński, IPN

MAGDOLNA BARATH, Historical Archive of
State Security Apparatuses: Reception of
the Prague Spring in the Hungarian State
Security Apparatuses

LADISLAU ANTONIU CSENDES, National
Council for the Study of the Securitate
Archives: The Prague Spring, seen
through Romania's Securitate archives,
January '68 - December 1970

GRZEGORZ MAJCHRZAK, IPN: The Polish
Security Service and the Prague Spring

15:30 Panel III: Security Apparatus in Czechoslovakia and Prague Spring

moderator: Petr Blažek, ÚSTR

TOMÁŠ BURSÍK, ÚSTR: Security Apparatus and Observation of Activities K 231, KAN in 1968

MICHAL GREGOR, Ústav pamäti národa: Events of 1968 in perspective Slovakian security service

JAN KALOUS, Academia Rerum Civilium - Vysoká škola politických a spoločenských vied Kolín,

DARIUSZ DĄBROWSKI, Instytut Pamięci Narodowej, Opole: Events in Jičín 1968 on the basis of Czech and Polish documents

PAVEL ŽÁČEK, ÚSTR: Activity of the Central Organ of Czechoslovak Political Police between August 20-26, 1968

17:30 Prague Spring and Film I

Projection: **Czechoslovak newsreel**

Projection: „Zmatek“ (1974, directed by Evald Schorm)

DANIEL RŮŽIČKA, Totalita.cz: Prague Spring in TV-serial story „30 cases of Major Zeman“

Czechoslovakia - certain reactions and reflections of the state security to the military participation of Hungary, recently discovered documents

11:30 Prague Spring and Film II

Projection: **Hungarian newsreels**

Projection: **Polish propaganda films**

12:30 Break

14:00 Panel V: Second life of Prague Spring

moderator: Krzysztof Persak, IPN

KRISTINA BURINSKAITĖ, Genocide and resistance research centre of Lithuania: New forms of anti-Soviet movement in Lithuania and challenges to KGB after “Prague spring”

JAROSLAV CORANIČ, University of Prešov: Restitution of Greek Byzantine Catholic Church in Czechoslovakia in 1968

JANOS RAINER, 1956 Institute: The ‘Korcula Protest’ on 21 August, 1968 - and its Reception by the Hungarian Party & State Security Apparatuses

ŁUKASZ KAMIŃSKI, IPN: The 1968 Experience and the Polish Crisis in 1980-1981

15:50 Witnesses about Prague Spring - Round Table Discussion with Witnesses

moderator: Petruška Šustrová

**MIROSLAV KUSÝ
JAROSLAV SUK
LIBUŠE ŠILHÁNOVÁ
AGNIESZKA HOLLAND**

17:00 Closing of conference

Tuesday, September 9

9:30 Panel IV: Occupation of Czechoslovakia

moderator: Tomáš Bursík, ÚSTR

WŁADYSŁAW BUŁHAK, IPN: Areas of Research into the Involvement of the Polish Army in the “Danube”

MILAN BÁRTA, ÚSTR: Victims of Armies of Warsaw Pact in 1968

LUKÁŠ CVRČEK, ÚSTR: Criminal Activity of Members of Armies of Occupation in 1968

PETR BLAŽEK, ÚSTR: Propagandism of Armies of Occupation in 1968

ANDREA KOZÁRY, University of National Defense, Budapest: Occupation of



MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA

APARAT BEZPIECZEŃSTWA, PROPAGANDA A PRASKA WIOSNA

7-9 września 2008 r., Praga

pod patronatem

Przewodniczącego Senatu Republiki Czeskiej
Přemysla Sobotky

i

Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
Bogdana Borusewicza

Organizatorzy:

Instytut Badania Reżimów Totalitarnych (ÚSTR)

Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
(IPN)

Instytut Historii Rewolucji Węgierskiej 1956 Roku (Institute 1956)

Instytut Polski w Pradze (IP)

Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Karola (FF UK)

program_p1

PROGRAM_PL

Niedziela, 7 września

18.30 Otwarcie wystawy
„Inwazja 1968”
przygotowanej przez
Instytut Pamięci
Narodowej

Plac Jana Palacha, przed salą
koncertową Rudolfinum

20.00 Muzyka dla Pragi 1968
- pamięci Ryszarda Siwca

Dvořákova síň w sali
koncertowej Rudolfinum, plac
Jana Palacha

K. Husa: Muzyka dla Pragi 1968
T. Baird: Concerto lugubre
L. van Beethoven: 3 symfonia „Eroica”
Orkiestra Polskiego Radia w Katowicach, dyr.
Łukasz Borowicz, skrzypce Ryszard Groblewski

Koktajl (za zaproszeniami)

Poniedziałek, 8 września

9.00 Rejestracja uczestników
Aula Wydziału Filozoficznego
Uniwersytetu Karola, plac Jana
Palacha

9.30 Otwarcie konferencji
Aula Wydziału Filozoficznego
Uniwersytetu Karola, plac Jana
Palacha

Přemysl Sobotka,
Przewodniczący Senatu Republiki Czeskiej
Zbigniew Romaszewski,
Wicemarszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Pavel Žáček,
Dyrektor Instytutu Badania Reżimów
Totalitarnych
Janusz Kurtyka,
Prezes Instytutu Pamięci Narodowej
János Rainer,
Dyrektor Instytutu Historii Rewolucji
Węgierskiej 1956 Roku

10.00 Panel I: Europa a Praska
Wiosna 1968 r.

moderator: Miroslav Lehký, ÚSTR

JERZY EISLER, IPN: Polska w 1968 roku
CSABA BÉKÉS, Instytut 1956: Węgry
a Praska Wiosna
TOMÁŠ VILÍMEK, ÚSTR: Reakcje na Praską
Wiosnę w NRD: SED, społeczeństwo
i opozycja
MILAN SOVILJ, Instytut Najnowszej
Historii Serbii: Echa sowieckiej
okupacji Czechosłowacji w prasie
jugosłowiańskiej
PIERRE KENDE, Instytut 1956: Praska
wiosna z perspektywy Paryża

12.30 Przerwa

14.00 Panel II: Aparat
bezpieczeństwa państwach
satelickich ZSRR a Praska
Wiosna

moderator: Łukasz Kamiński

MAGDOLNA BARATH, Archiwum Historyczne
Organów Bezpieczeństwa Państwa:
Węgierski aparat bezpieczeństwa wobec
Praskiej Wiosny
LADISLAV ANTONIU CSENDES, Narodowa Rada
Badań nad Archiwami Securitate: Praska
Wiosna w świetle dokumentów Securitate:
styczeń 1968 - grudzień 1970
GRZEGORZ MAJCHRZAK, IPN: Służba
Bezpieczeństwa PRL a Praska Wiosna

15.30 Panel III: Czechosłowacki aparat bezpieczeństwa wobec Praskiej Wiosny

moderator: Petr Blažek, ÚSTR

TOMÁŠ BURSÍK, ÚSTR: Aparat
bezpieczeństwa a działalność K 231, KAN
i innych organizacji w 1968 r.

MICHAL GREGOR, Instytut Pamięci Narodu:
Wydarzenia 1968 r. z perspektywy StB na
Słowacji

JAN KALOUS, Academia Rerum Civilium,
Kolin, DARIUSZ DĄBROWSKI, IPN, Opole:
Wydarzenia 1968 r. w Jičcinie w świetle

dokumentów czeskich i polskich
PAVEL ŽÁČEK, ÚSTR: Działania centralnych
organów czechosłowackiej policji
politycznej w dniach 20-26 sierpnia
1968 r.

17.30 Praska Wiosna i film (cz. I)

Projekcja: Czechosłowacka kronika filmowa
Projekcja: „Zmatek” (1974, reż. Evald
Schorm)

DANIEL RŮŽIČKA (totalita.cz): Praska
wiosna w serialu telewizyjnym „30 spraw
majora Zemana”

Wtorek, 9 września

9.30 Panel IV: Okupacja Czechosłowacji

moderator: Tomáš Bursík (ÚSTR)

WŁADYSŁAW BUŁHAK, IPN: Kierunki badań
nad udziałem Wojska Polskiego w operacji
„Dunaj”: materiały GZP WP, Sztabu
Rozwoju Planowania Obronnego Kraju
i Zarządu II SG przechowywane w Archiwum
IPN

MILAN BÁRTA, ÚSTR: Ofiary wojsk Układu
Warszawskiego w 1968 r.

LUKÁŠ CVRČEK, ÚSTR: Zbrodnicze czyny
członków sił okupacyjnych w 1968 r.

PETR BLAŽEK, ÚSTR: Propaganda wojsk
okupacyjnych w 1968 r.

ANDREA KOZÁRY, Uniwersytet Obrony
Narodowej, Budapeszt: Okupacja
Czechosłowacji - udział wojsk
węgierskich w obiektywie organów
bezpieczeństwa w świetle nowych
dokumentów

11.30 Praska Wiosna i film (cz. II)

Projekcja: Węgierskie kroniki filmowe

Projekcja: Polskie filmy propagandowe

(„W obronie jedności”, Wytwórnia
Filmowa „Czołówka”), fragment Polskiej
Kroniki Filmowej z 1968 r., fragment
relacji Zbigniewa Skoczyłasa, oficera WP,
uczestnika interwencji w 1968 r.

12.30 Przerwa

14.00 Panel V: „Drugie życie” Praskiej Wiosny

moderator: Krzysztof Persak (IPN)

KRISTINA BURINSKAITÉ, Litewskie Centrum
Badań nad Oporem i Ludobójstwem: Nowe
przejawy tendencji antysovietkich na
Litwie i wyzwania dla KGB po Praskiej
Wiosnie

JAROSLAV CORANIČ, Uniwersytet
w Presowiu: Restytucja grecko-
bizantyjskiego Kościoła katolickiego
w Czechosłowacji w 1968 roku

JÁNOS RAINER, Instytut 1956: Protest
Korczulski z 21 sierpnia 1968 r. i jego
recepja przez aparat partyjny i aparat
bezpieczeństwa na Węgrzech.

ŁUKASZ KAMIŃSKI, IPN: Doświadczenie
1968 roku a polski kryzys 1980-1981

15.50 Świadkowie o Praskiej Wiosnie - dyskusja okrągłego stołu

moderator: Petruška Šustrová

MIROSLAV KUSÝ

JAROSLAV SUK

LIBUŠE ŠILHÁNOVÁ

AGNIESZKA HOLLAND

17.00 Zakończenie konferencji



Panel I: Evropa a Pražské jaro v roce 1968

JERZY EISLER, IPN
Polsko v roce 1968

Březen 1968 je jedním z nejzásadnějších historických momentů v dějinách Polska po druhé světové válce. Toto období se stalo pro většinu mladých příslušníků polské inteligence klíčovou životní zkušeností. Za uvedenou tradiční charakteristikou se však skrývá hned několik rozmanitých tváří a podob. V závislosti na tom, jak který člověk a s jakým záměrem březnové události posuzuje, čerpá z nich především takové aspekty, jež se ve své době v nejvyšší míře dotýkaly právě jeho.

Pro ty, kteří v roce 1968 studovali, je obvykle nejzásadnějším aspektem studentská stránka „březnových událostí“. Do paměti těchto lidí se nejintenzivněji vryla studentská shromáždění, stávky a manifestace. Řada z jejich účastníků vnímá polský Březen jako událost, jež ovlivnila jejich další život. Polští studenti, kteří vystupovali s hesly požadujícími svobodu, se odvolávali na stejná hesla a hodnoty jako jejich čeští a slovenští kolegové během Pražského jara. Za pomoci levicové rétoriky usilovali v první řadě o demokratizaci a liberalizaci komunistického systému, stejně jako o právo na život v pravdě. „Březnové události“ přispěly také k tomu, že se v Polsku vytvořila „generace roku '68“. Mnoho příslušníků této generace se v sedmdesátých letech aktivně účastnilo protikomunistického opozičního hnutí a po srpnu 1980 se z nich stali aktivisté a poradci nezávislého odborového svazu Solidarnita.

Lidé, kteří po Březnu odešli z Polska do exilu, nejčastěji hovoří o očeřující antisemitské kampani, již se oficiální činitelé snažili neúspěšně maskovat antisionistickými prohlášeními. Nikoli nepatrná část této exilové vlny uvěřila březnové propagandě znevažující jejich vlastní právo na polskou příslušnost a později tak o sobě raději říká-

li „jsem z Polska“ než „jsem Polák“. Někteří exulanti, kteří pocházeli z již dávno asimilovaných rodin, se právě v roce 1968 - pod vlivem antisemitské kampaně - začali vracet ke svým židovským kořenům.

Lidem z kulturních, vědeckých a uměleckých kruhů se Březen i z odstupu mnoha let jeví především jako pogrom proti intelektuálům. Právě tehdy se totiž v médiích s neobyčejnou intenzitou objevovaly útoky proti spisovatelům a vědcům. Společným rysem těchto článků byla skutečnost, že jejich autoři upírali podle vzoru stranických funkcionářů objektům svých útoků nejen ideové a mravní hodnoty, ale jednoduše i profesní kvalifikaci. Současně s tím na povrch intelektuálního života vyplovali noví lidé, kteří velmi často věděli za svůj rychlý vzestup nikoli vlastním schopnostem, ale politické přizpůsobivosti. Odstraňování uznávaných vědeckých osobností z vysokých škol tak šlo ruku v ruce s protežováním kariéristů pozbařených jakýchkoli skrupulí.

Množství knih, jejichž autory oficiální místa prohlásila za nepohodlné, bylo bez ohledu na jejich úroveň staženo z oběhu - byly pak buďto skartovány, případně byl ničen již dokončený náklad. V trezoru se ocitly filmy, jež státní orgány prohlásily za „protipolské“, mj. snímek Jana Rybkowského „Rassenschande - Když byla láska zločinem“, který měl premiéru jen o několik týdnů dříve a jenž vznikl v koprodukcii se západoběrlínským producentem. Film líčil situaci spojenou se zákazem erotických styků mezi Němci a lidmi jiných národností a ras, jenž byl dílem nacistické legislativy.

I přes mnohaletý odstup zůstává dodnes nejméně známou tváří „březnových událostí“ spleť politická tahanice ve vedení Polské sjednocené dělnické strany. V šedesátých letech vznikla neformální skupina stranických a státních představitelů sdružených kolem ministra vnitra gen. Mieczysława Mocзара. Její členové jsou známi pod označením „partyzáni“, a to vzhledem ke skutečnosti, že jak sám Moczar, tak i okruh lidí kolem této skupiny se během druhé světové války zúčastnil bojů v řadách

komunistického partyzánského hnutí. S postupující dobou pozice a vliv této skupiny sílily společně s tím, jak její členové prostřednictvím populistických, antiintelektuálních, antisemitských a nacionalistických prohlášení pro-sazovali nutnost utvoření silné vlády s autoritářskými rysy. Dodnes přitom nejsou zcela známy skutečné cíle „party-zánů“ a jejich spojenců z roku 1968: je nejasné, zda chtěl tehdy Moczar sesadit Władysława Gomułku a obsadit jeho místo, nebo jestli prostě toužil po tom, být „prvním po prvním tajemníkovi“ a stát se „šedou eminencí“ systému.

CSABA BÉKÉS, 1956 Institute Maďarsko a Pražské jaro

Tato práce je zaměřena na zvláštní roli, kterou hrály vedoucí postavy Maďarska, obzvláště János Kádár, během československé krize roku 1968. Za podpory mnoha archivních materiálů obhajují názor, že Kádár dělal zprostředkovatele mezi Moskvou a Prahou, a to po celou dobu, dokonce i po invazi v srpnu 1968. Na druhou stranu od začátku nepochyboval, že komunistický režim v Československu nemůže polevit, a dokonce považoval vojenský zásah za účelem zachránit Československo pro sovětský blok za ospravedlnitelný.

Tudíž to nebyla oddanost komunistům, ale jeho odhad situace, kterým se značně odlišoval od názoru zbytku „pětky“, jelikož pevně věřil, že invaze v srpnu byla předčasná, protože povaha československé krize byla podobná mírově řešené polské krizi z roku 1956, a nikoliv maďarské „kontrarevoluci“, která ve stejné době musela být rozdracena sovětským vojenským vpádem.

Kádárův odhad byl ovšem mylný, jelikož proces demokratizace v Československu byl zajisté vedl k mírové přeměně komunistického systému na parlamentní demokracii, a to bez cizího zásahu, v relativně krátkém časovém úseku, jak k tomu došlo v roce 1990.

TOMÁŠ VILÍMEK, ÚSTR

Pražské jaro a jeho vnímání v NDR-SED, společnost a opozice

Ve svém příspěvku bych se rád věnoval problematice recepcie Pražského jara ve východním Německu. V referátu bych se zaměřil jak na reakci východoněmeckého režimu, tedy SED, pro kterou představoval pokus o uskutečnění celospolečenských reformem v Československu doslova existenční problém, tak na reakci ze strany východoněmecké společnosti. Pro řadu východních Němců představovalo totiž Československo nejen oblíbenou turistickou destinaci, nýbrž i jedno z mála míst, kde se bylo možné setkat se svými západoněmeckými příbuznými a známými. Masivní kampaň proti vizím Pražského jara, se kterou přišlo východoněmecké vedení na jaře 1968, vedla k nárůstu sympatií s reformními snahami v sousedním Československu. Srpnová intervence tak vyvolala spontánní vlnu solidarity a východoněmecké bezpečnostní orgány zaznamenaly do září 1968 více jak 3000 rozličných projevů kritiky zásahu, majících nejčastěji formu letáků, nápisů na zdech, ale také řady menších demonstrací. S přihlédnutím k členské základně východoněmeckého disentu 70. a 80. let se současně ukazuje, že řada disidentů prodělala svůj první střet s mocenským establishmentem právě v souvislosti s účastí na protestech proti intervenci do Československa. Z tohoto důvodu bude v referátu zmíněn i význam Pražského jara pro vývoj východoněmecké opozice.

MILAN SOVILJ, Institut za noviju istoriju Srbije Ohlasy sovětské okupace Československa v jugoslávském tisku

Ve spolupráci s ostatními zeměmi jihovýchodní a východní Evropy Československo našlo své vlastní místo ve složité politické situaci po druhé světové válce. Vliv Sovětského svazu v Československu byl značný, ale Pražské jaro podalo nový obraz socialismu. Ve vztahu k jiným podobným zemím došlo v důsledku těchto procesů ke změnám. Během prvních



měsíců roku 1968 ani spojení mezi Československem a Jugoslávií nebylo tak vydařené jako v minulosti. Ačkoliv jugoslávský prezident Josip Broz Tito navštívil v srpnu 1968 Prahu, k žádné významné spolupráci mezi Československem a Jugoslávií nedošlo. Po sovětské okupaci Československa byli jugoslávští politici opatrní, protože měli strach z reakce Moskvy, což dokazuje i tehdejší tisk.

PIERRE KENDE, 1956 Institute Pražské jaro z pařížské perspektivy

Tato práce se zabírá třemi aspekty roku 1968 na Západě:

1. falešným výkladem Pražského jara jakožto následku nebo rozšíření francouzské, německé (atd.) studentské vzpoury
2. vynořením naděje pocházející zleva (ale nejen odtamtud) v uskutečnitelnost socialismu s lidskou tvářič po českém způsobu a v brzké usmíření Východu se Západem
3. ohromením, zapříčiněným sovětským vojenským vpádem, a rozladěním francouzské a západoněmecké diplomacie kvůli novému a nečekanému napětí mezi Východem a Západem (třebaže považovanému za zcela dočasné)

Práce ukáže, proč se všechny tyto výklady, naděje a očekávání ukázaly mylnými.

Panel II: Bezpečnostní aparát v sovětských satelitech a Pražské jaro

MAGDOLNA BARATH, Historical Archive of State Security Apparatuses Recepce Pražského jara maďarským bezpečnostním aparátem

Hlavními zdroji mého příspěvku o vlivu Pražského jara na maďarskou společnost jsou zprávy tajných agentů maďarských státních bezpečnostních orgánů. První zprávy, datované ihned po vojenské invazi, ukazují šok v určitých intelektuálních kruzích. Politické vedení bylo kritizováno kvůli nedostatům správných informací. Někteří spisovatelé a novináři připustili nezbytnost jistých opatření, avšak maďarská účast na vojenské invazi byla zmiňována jako obrovská politická chyba.

Politické události v Československu zůstaly hlavním tématem konverzace mezi intelektuály rovněž v září a říjnu. Ve zprávách maďarských bezpečnostních aparátů vydaných v té době figuruje především rozbor postoje Jánose Kádára k československým událostem. Většina zpráv hodnotila maďarskou účast na invazi jako následek sovětského tlaku. Některé studie informují o značném růstu odporu vůči rumunskému politickému vedení, obzvláště pak v oblastech blízkých rumunské hranici.

LADISLAU ANTONIU CSENDES, National Council for the Study of the Securitate Archives: Pražské jaro z perspektivy rumunských bezpečnostních archivů

Když se schýlovalo k invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa, Ceausescu posiloval vazby své země na

reformistickou pražskou vládu. Navštívil Prahu (po Titovi) a obnovil dvoustrannou „přátelskou“ dohodu – jeho jedině obnovení dvoustranné dohody se zemí Varšavské smlouvy. Tímto působivým počinem rumunský diktátor ve skutečnosti připravil obrovský podvod nejen svým krajanům, ale také Západu, což mu vyneslo politické a ekonomické uznání. Tento podvod je zcela zřejmý v kdysi vrcholně utajených složkách, do kterých nahlédli výzkumníci Národní rady pro studium bezpečnostních archívů.

Celá „pražská epizoda“ Ceausescuva režimu, jak prokázal následný vývoj i dokumenty, byla pouhým intermezem na cestě k rumunskému zlatému věku, jak bylo budoucí selhání přezdíváno komunisty a v uvozovkách těmi, kteří ho zažili – a přežili.

GRZEGORZ MAJCHRZAK, IPN Polská tajná služba a Pražské jaro

Ve svém příspěvku se hodlám věnovat činnosti polského ministerstva vnitra a útvarů, jež mu podléhaly (např. Občanská milice) v souvislosti se změnami probíhajícími v Československu. V příspěvku se nacházejí informace jak o činnosti operačních útvarů (mj. rozvědky a kontrarozvědky), tak o aktivitách pomocných buněk (např. Společensko-administrativního odboru MV). Kromě údajů pocházejících z centrální úrovně se v příspěvku přirozeně objeví i informace z terénu, především pak z jednotlivých (zejména pohraničních) vojvodství, ale také z okresů.

V největší míře se referát zabývá obdobím následujícím po 21. srpnu 1968, tedy po invazi armád Varšavské smlouvy do ČSSR. Přesto jsou zde obsaženy i informace o činnosti polské Státní bezpečnosti (SB, Służba Bezpieczeństwa) v předcházejícím období na jedné straně, a v počátečním období „normalizace“ v Československu na straně druhé. V příspěvku se nacházejí údaje nejen o činnosti SB na území Polské lidové republiky, ale rovněž v Československu (včetně popisu aktivit zvláštní operační skupiny s krycím názvem „Góral“).

Kromě obecnějších stránek činnos-

ti Státní bezpečnosti jsou zde rovněž prezentovány údaje o aktivitách agentů SB a o úkolech, jež jim byly svěřovány. Zajímavým doplňkem se jistě stanou – bohužel jen útržkovitě – informace o finančních nákladech Státní bezpečnosti na tyto aktivity.

Na okraj prezentace aktivit SB budou rovněž (pochopitelně stručnou formou) prezentovány společenské reakce v Polsku na situaci v Československu, a to od akceptace postupu socialistických zemí až po protesty, jež nabývaly nejrůznějších podob.

Panel III: Bezpečnostní aparát v Československu a Pražské jaro

TOMÁŠ BURSÍK, ÚSTR Bezpečnostní aparát a sledování aktivit K 231, KANu ad. v průběhu roku 1968

Vystoupení bude mapovat především reakci bezpečnostního aparátu na zrod a další vývoj nekomunistických aktivit, především Sdružení bývalých politických vězňů K 231 a Klubu angažovaných nestraníků KANU v roce 1968. Přes nádech svobody Pražského jara část aparátu ministerstva vnitra a jeho spolupracovníků i nadále velmi důsledně sbírala informace o projevech a činnostech sdružení, která se vyslovovala ve prospěch dalšího rozšiřování demokratických zásad a svobod a omezování moci Komunistické strany Československa. Tyto informace poté sloužily jako podklad pro materiály ÚV KSČ, čs. vlády aj., nebo jich bylo využito v kampaních proti výše jmenovaným organizacím.



MICHAL GREGOR, Ústav paměti národa

Události roku 1968 z pohledu StB na Slovensku

Příspěvek se zaměřuje na události roku 1968, které zaznamenala slovenská Státní bezpečnost. Dotýká se politických událostí před intervencí vojsk Varšavské smlouvy i po ní, a reakcí obyvatel na situaci na Slovensku. Také se dotkne me protestních akcí, nálad a projevů obyvatel. V kontextu těchto událostí vzpomene rovněž některé případy obětí intervence, které byly usmrceny či zrazeny vojsky Varšavské smlouvy.

JAN KALOUS, Academia Rerum Civilium – Vysoká škola politických a společenských věd, Kolín

DARIUSZ DĄBROWSKI, Instytut Pamięci Narodowej, Opole Jičínské události roku 1968 na základě českých a polských dokumentů

Příspěvek se týká nejzávažnějšího incidentu s přímou účastí polské armády na území Československa, který se odehrál v Jičíně v září roku 1968. V důsledku útoku polského vojáka zahynuli dva čeští občané. Tento případ překonal úzkou regionální úroveň. O tragické události byli informováni tehdejší nejvyšší státní a straníční představitelé. Vyšetřování jičínských událostí probíhalo také v Polsku.

V příspěvku ukážeme detailní pohled na události a účinky tohoto případu na základě českých a polských dokumentů a pramenů.

PAVEL ŽÁČEK, ÚSTR Činnost ústředního orgánu československé politické policie ve dnech od 20. do 26. srpna 1968

Centrála Státní bezpečnosti v objektu Sadová v Praze 6 se v odpoledních hodinách 20. srpna 1968 stala ústředním místem organizujícím puč ve prospěch okupačních vojsk. Situaci pučistů výraz-

ně ovlivnil fakt, že zde kromě vedení Hlavní správy Státní bezpečnosti a II. správy (správa kontrarozvědky) také sídlil náměstek ministra vnitra pro StB plk. Viliam Šalgovič.

Plk. Šalgovič se se zástupcem náčelníka II. správy HS-StB pplk. Josefem Riplem připravili skupiny příslušníků, které měly zajistit hladké přistání sovětských letadel na letišti v Ruzyni, paralyzaci ústřední budovy ministerstva vnitra v Praze na Letné, rozhlasového i televizního vysílání apod. Před půlnocí navíc vyhlásili stoprocentní dosažitelnost a prostřednictvím jednotlivých náčelníků se snažili ovlivnit činnost jednotlivých bezpečnostních složek ve prospěch okupačních vojsk.

Vzhledem k prohlášení předsednictva ústředního výboru Komunistické strany Československa, které bylo vysíláno rozhlasem po drátě dvě hodiny po půlnoci, nastal v aparátu Státní bezpečnosti rozkol, který výrazně ovlivnil i postoje některých náčelníků. Situaci navíc před svou internací v neprospěch prosovětských pučistů ovlivnil I. náměstek ministra vnitra plk. Stanislav Padrůněk, stejně jako ministr vnitra Josef Pavel, který ovlivňoval chod resortu z „ilegality“.

Dopoledne 22. srpna 1968 situacegradovala natolik, že plk. Šalgovič opustil svůj post a utekl na sovětskou ambasádu. Jednotliví funkcionáři Státní bezpečnosti se v obklíčeném objektu Sadová začali na stranických aktivech obviňovat z kolaborace. Poprvé byli komunisté z tajné policie postaveni před volbu sloužit vlastnímu lidu, anebo bez ohledu na důsledky sovětským okupantům.

Rozkol v srpnových dnech měl dalekosáhlé důsledky, které se novému komunistickému vedení podařilo překonat až rozsáhlými personálními změnami mezi příslušníky Státní bezpečnosti.

Panel IV: Okupace Československa

WŁADYSŁAW BUŁHAK, IPN

Oblasti výzkumu zapojení polské armády do akce „Dunaj“

Do archivu Ústavu národní paměti (IPN) se společně s rozsáhlejší sbírkou spisů Varšavské smlouvy dostal i ucelený dokumentační soubor týkající se vojenské intervence v Československu v roce 1968. Tyto dokumenty již dříve využil Leszek Pajórek a po něm i Paweł Piotrowski ve svých pojednáních o vojenských aspektech účasti Polské armády (WP) v operaci namířené proti Pražskému jaru. Autoři přitom zaměřili svou pozornost na materiály zabývající se operativním plánováním Generálního štábu WP, na hlášení štábů 2. armády WP a rovněž na operativně-taktické dokumenty jednotlivých útvarů.

Ve svém příspěvku bych rád poukázal na fragmenty téhož souboru, jež se vztahují k různým aspektům průběhu operace „Dunaj“, které byly dosud využity jen v okrajové míře. Jsou to především:

- materiály Hlavní politické správy (Główny Zarząd Polityczny) WP,
- materiály II. správy Generálního štábu (rozvědky),
- materiály Štábu obranného plánování státu (Sztabu Planowania Rozwoju Obronnego Kraju).

Materiály Hlavní politické správy WP se týkají mj. propagandistické činnosti směřované jak k vojákům účastnícím se intervence, tak k obyvatelům Československa. V materiálech jsou současně obsaženy i informace o různých formách odporu ze strany občanů a státních orgánů (činnost „ilegálního“ rozhlasového vysílání, letáky, plakáty, aktivity typu „non-violence“) a informace o kolaborační části představitelů československých orgánů s polskými „okupanty“.

V materiálech II. správy WP (neboli armádní rozvědky) nalezneme mj. hlášení vojenského atašé v Praze plk. Tadeusze Wołoszczuka a důstojníků rozvědky vyslaných do ČSSR v předvečer invaze. Tyto materiály poukazují na problémy s přechodem na činnosti namířené proti

dočasnému spojení. Zajímavé jsou rovněž údaje zabývající se vojenskou reakcí Západu (a neutrálního Rakouska) na akci potlačení Pražského jara a rovněž hodnocení stavu ČSLA jako součásti Varšavské smlouvy po událostech v srpnu 1968.

V materiálech Štábu obranného plánování státu se objevují obzvláště zajímavé informace spojené s vlivem polské účasti na invazi do Československa vzhledem k hospodářské situaci PLR, jež je nahlížena z perspektivy různých hospodářských rezortů a Národní banky Polska.

MILAN BÁRTA, ÚSTR

Oběti vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968

Obsazení Československa vojsky pěti států Varšavské smlouvy v r. 1968 je stále v centru pozornosti historického bádání. Doposud přitom nikdo přesně nespočítal, kolik československých občanů bylo během okupace a následného pobytu sovětských vojsk zraněno a usmrceno. Tento příspěvek se snaží postihnout oběti na životech československých občanů od 21. srpna do konce roku 1968. Jedná se přitom zhruba o 120 osob, které v těchto dnech přinesly obět nejvyšší. Zvláště 21. srpen a dny těsně následující přinesly našim občanům těžké ztráty. Nejvíce mrtvých zaznamenala Praha, mnoho obětí hlásila i další města, např. Liberec, Bratislava či Košice. Zpočátku se jednalo především o ztráty způsobené střelbou vojáků proti lidem, objektům nebo i jen tak do vzduchu, když byly zasaženi lidé na balkonech, za okny apod. Později byly největší ztráty čs. občanů zaznamenány při dopravních nehodách, které zavinili vojáci invazních armád. Příčinou nehod v mnoha případech bylo hrubé porušování pravidel silničního provozu a bezohledná manipulace s vozidly. Sovětská strana také od počátku odmítala spolupracovat na vyšetřování těchto tragédií. Čs. vláda chtěla zpočátku o odškodnění obětí jednat, po nástupu normalizace a vedení lojálního Moskvě však rychle obrátila a toto téma bylo až do r. 1989 tabu.



LUKÁŠ CVRČEK, ÚSTR

Trestná činnost příslušníků okupačních sil v roce 1968

Příspěvek se bude zabývat protizákonnou činností příslušníků okupačních armád v období od 21. srpna do konce roku 1968. Bude obsahovat přehled, kvantifikaci a typické ukázky jednotlivých druhů trestné činnosti a vyčlenění škod se zvláštním důrazem na oběti na životech. Jeho součástí bude také problematika vyšetřování trestné činnosti okupantů a úlohy československých bezpečnostních a justičních orgánů při něm.

PETR BLAŽEK, ÚSTR

Propaganda okupačních vojsk

V příspěvku bude pozornost věnována dezinformacím a propagandě okupačních vojsk pěti států Varšavské smlouvy. Hlavním tématem budou tiskoviny, které okupanti rozšiřovali po 21. srpnu 1968 na československém území.

Na základě rozsáhlé sbírky tiskovin tohoto typu, které jsou uloženy v knihovně samizdatové a exilové literatury Libri prohibiti, bude interpretován jejich obsah i frazeologie. Najdeme mezi nimi klasické letáky, pokus o vydávání dezinformační verze zavedených tiskovin (nejznámější je vydání Rudého práva z 26. srpna 1968, které bylo rozšiřováno především v Praze pomocí vrtulníků) i vydávání periodických tiskovin (nejznámější jsou Zprávy, které vycházely ještě v roce 1969). V příspěvku se autor také zaměří na tzv. Bílou knihu, která obsahovala údajné doklady o „kontrarevoluci“ v Československu a byla publikována v řadě jazykových mutací. Druhým tématickým okruhem bude činnost rozhlasové stanice Vltava, která po 21. srpnu 1968 vysílala z východoněmeckého území.

Představena bude rovněž reakce československého obyvatelstva na dezinformační a propagandistické akce okupantů a životní osudy několika československých občanů, kteří se na nich aktivně podíleli.

ANDREA KOZÁRY, University of National Defense, Budapest

Okupace Československa – maďarská vojenská účast v reflexi státní bezpečnosti, na základě nově objevených dokumentů

Největší část archivních zdrojů týkajících se československých událostí roku 1968, která byla po mnoho let po roce 1989 pro historiky skryta. Postupně se pro badatele zpřístupňuje. Šťastnou náhodou většina západních zdrojů vztahujících se k revoluci byla během druhé poloviny osmdesátých let odtajněna, což umožnilo studovat reakce západních mocností na události v Československu stejně jako vztahy mezi socialistickými zeměmi. A tak výzkum, nyní založený na archivních zdrojích o okupaci Československa a prováděný v posledních 8 až 10 letech vědci v Maďarsku i v zahraničí, přinesl mnohé výsledky: do dnešní doby byly publikovány četné doposud neznámé údaje, důležité podklady a nové interpretace. Ve své prezentaci se snažím zaměřit na nejdůležitější výsledky tohoto výzkumu a obrácím pozornost na nové závěry značně zajímavých dokumentů Ministerstva vnitra a Politické rady Maďarské socialisticko-dělnické strany z července a začátku srpna 1968.

Až do poloviny července 1968 nebyl János Kádár ani v nejmenším přesvědčen, že by se krize dala řešit politickými prostředky. Je pozoruhodné, že Kádár, který naprosto podporoval vojenský zásah, trval dokonce i po společné vojenské intervenci z 21. srpna 1968 na tom, že československé události byly obdobou polské krize z roku 1956, a nikoliv maďarské, jak se domnívali Sověti.

Ministr vnitra András Benkei získal úplné informace o vojenském zásahu z ústředí maďarské armády dne 27. července. Poté, 1. srpna (tři týdny před okupací), dal ministr vnitra rozkaz č. 0020 a č. 011 státní, pohraniční a tajné policii uzavřít hranice Maďarska, zajistit Dunaj před překročením maďarskou armádou a kontrolovat všechny a všechno, co se zdá být spojené

s nepřitelem, a postavit tábory pro turisty z NDR a Československa.

Po invazi 26. srpna vojenský dozor ministerstva vnitra vydal zajímavé prohlášení o „nepřátelské propagandě na území Československa“ a v dubnu 1969 shrnul své zážitky během těchto událostí.

Panel V: Druhý život Pražského jara

KRISTINA BURINSKAITĚ, Genocide and resistance research centre of Lithuania

Nové podoby antisovětských tendencí v Litvě a aktivity KGB proti Pražskému jaru

Pražské jaro a vojenský zásah Sovětského svazu byly jedny z nejzávažnějších politických krizí v SSSR a socialistických zemích a ovlivnily jejich vzájemné vztahy. Zároveň měly dopad na činnost KGB. Když se v roce 1967 stal hlavou KGB J. Andropov, politická kontrola a dohled komunistické strany nad KGB posílily. Založení pátého komisariátu KGB za účelem boje proti ideodiverzi se projevilo na zesílení boje s hnutím mírového odporu. Tyto tendence politiky útisku byly ještě více patrné po událostech v Československu v roce 1968. Změny v Moskvě ovlivnily činnost KGB také v Litvě.

V sedmdesátých letech si KGB muse- la poradit s novými tendencemi litevského protisovětského hnutí. Zlepšila se totiž jeho organizace, objevily se nové formy mírového odporu jako stávky, underground, nezákonný tisk, dopisy vládám SSSR, dalším zemím a organizacím. Tím Litevci apelovali na názor veřejnosti v západních demokratických společnostech. V kultuře a politickém životě se silněji projevil národnostní prvek. Sověti k tomu přistupovali jako k antisovětské činnosti. Zesílený protisovětský odpor Litevců zaktivoval politickou činnost litevských emigrantů. Změny v jejich činnosti ovlivnily postup KGB vůči emigrantským organizacím jako

Santara-Šviesa, VLIK a dalším. Takové tendence přiměly KGB změnit jejich metody a prostředky boje proti disidentům. Sovětská tajná policie přesunula svůj boj s protisovětskými silami do médií. KGB obracela stále větší pozornost na „aktivní opatření“ jako propaganda, poškození pověsti a dezinformace. Tyto prostředky používali proti nejaktivnějším disidentům a bojovníkům za lidská práva, jako byli V. Petkus, B. Gajauskas, kněží S. Tamkevičius, A. Svarinskas a další. Úsilí o získání veřejnosti na svou stranu se stalo pro KGB novou výzvou.

JAROSLAV CORANIČ, Univerzita Prešov

Obnovení řeckokatolické církve v Československu v r. 1968

Příspěvek pojednává o událostech roku 1968, které měly vliv na opětovné povolení řeckokatolické církve v ČR. Tato církev byla bezprecedentním státním aktem roku 1950 postavena mimo zákon a vládnoucí moc ji „přetransformovala“ do církve pravoslavné. Každý, kdo tento krok státních orgánů odmítal přijmout, byl uvězněn, vystěhován nebo perzekvován. Tento stav trval až do roku 1968, kdy díky Pražskému jaru nastalo určité uvolnění i v této oblasti církevní politiky. Začali se aktivizovat řeckokatoličtí duchovní, řeholníci, ale i laičtí věřící, kteří neustálým tlakem na státní orgány dosáhli opětovného povolení činnosti řeckokatolické církve v Československu. Tento příznivý vývoj se zastavil po vojenské okupaci ČSSR vojsky Varšavské smlouvy. Řeckokatolická církev byla sice oficiálně povolena, ale neustále zde docházelo ke konfrontaci se státními orgány, které jí vrácen majetek, nemohlo dojít k vysvěcení sídelního biskupa, svou činnost nemohla obnovit bohoslovec-ká fakulta a seminář apod.

Rok 1968 se stal pro řeckokatolickou církev významným mezníkem, jehož definitivní výsledek se projevil až po roce 1989.

**JANOS RAINER, 1956 Institute
„Korčulská deklarace“ k 21.
srpnu 1968 a její přijetí
maďarským stranickým
a bezpečnostním aparátem**

21. srpna 1968 byl ve městě Korčula (Jugoslávie) dramaticky přerušena mezinárodní filozofický kongres. Dorazily zprávy o vojenské invazi sovětských a spojeneckých jednotek do Československa. Gajo Petrović, Lucien Goldman a další prominentní osobnosti Nové levice sestavili protestní prohlášení. Ze všech účastníků východní Evropy ho podepsalo pět maďarských představitelů: Ágnes Hellerová, György Márkus, Mária Márkusová, Vilmos Sós a Zádor Tordai. Zároveň sepsali zvláštní maďarský protest proti účasti Maďarské lidové armády na invazi.

Hellerová, manželé Márkusovi i ostatní byli představiteli maďarské reformy z roku 1968. Jejich koncept byl zvláštní směsí reformního komunismu a radikálního Nové levice s jistou oddaností vůči maďarskému vedení a Janosovi Kádárovi samotnému. Rok 1968 byl rozhodujícím okamžikem. Tato práce se zaměřuje na něj.

Porážka maďarské revoluce zasáhlo politické myšlení. Až do poloviny šedesátých let, kdy Kádárova elita začala zvažovat evaptrné reformy, pro něj nebyl prostor. Tehdejší oficiální projevy týkající se reformy poskytl šanci pro vyjádření určitých alternativ. Není náhodou, že se nová kapitola v dějinách maďarského nesouhlasu s politickou situací začala psát za účasti nové generace reformátorů - po roce 1956 se totiž ostatní intelektuální tradice staly záležitostí policie. Maďarští marxisté let šedesátých zahájili své projevy jiným tvrzením. Viděli poststalinický komunismus jako otevřený, dynamický systém s perspektivou dalšího rozvoje. Tato nová generace taktéž oceňovala některé zástupce maďarského vedení, zároveň si však ponechala optimismus Györgyho Lukácese, nejvíce světově uznávaného představitele maďarské marxistické myšlenky. Kádár byl pragmatickým politikem, ale instinktivně vytyčil zájem některých intelektuálů o ideologické otázky a považoval za nejlepší nechat ho podpo-

rovat Lukásecem a jeho žáky.

V této práci zamýšlím rozebrat reakci maďarských intelektuálů do konce Pražského jara. Rok 1968 byl klíčovým momentem dějin maďarského odporu. Nejcnennějším prvkem jeho dědictví je morální odpor. Zároveň rok 1968 započal sérii pokusů o přehodnocení a poupravění celého konceptu marxisticko-leninského socialismu, což se ovšem ukázalo být otázkou dlouhodobého vývoje.

**LUKASZ KAMIŃSKI, IPN:
Zkušenost roku 1968 a polská
krize 1980-1981**

Československá zkušenost z roku 1968 se stala jedním z nejzásadnějších referenčních bodů v období krize v PLR v letech 1980-1981. Pro řadu vůdců a aktivistů Solidarity znamenala tato zkušenost nutnost zřeknout se řady postulátů (především těch spojených se sférou moci a mezinárodního postavení Polska) ve snaze vyhnout se překročení oné neviditelné hranice, za níž číhala hrozba vojenské intervence. Tento jev je dnes znám pod označením, s nímž v roce 1985 přišla Jadwiga Staniszkis - „sebeomezující revoluce“.

Za pomoci analogie s Pražským jarem lze dokonce onu „nepřekročitelnou hranici“ vytyčit. Při analytickém pohledu na požadavky kladené vedoucími funkcionáři KSČ můžeme prohlásit, že za její linii se nacházela: existence společen-ských organizací nezávislých na straně, zrušení cenzury a ztráta „vedoucí úlohy“ strany. Jak je patrné, v PLR došlo v letech 1980-1981 k „překročení hranice“ pouze na prvním z těchto úseků. Další důležitou složkou „intervenčního uvažování“ se v případech obou zemí staly stranické sjezdy. Brežněv se nakonec rozhodl pro použití ozbrojených sil především s ohledem na skutečnost, že nemohl žádným jiným způsobem zabránit konání XIV. mimořádného sjezdu KSČ. Také IX. mimořádný sjezd PSDS vzbuzoval jisté obavy, které však byly rozptýleny v jeho průběhu.

Jak je tedy patrné, i z perspektivy let 1980-1981 se dalo očekávat, že Moskva s intervencí v Polsku nepočítá. Nedošlo k překročení „nepřekročitelné



ných hranic“ a stranický sjezd neskončil katastrofou (neboli vítězstvím reformátorů).

Přesto však účastníci událostí, stejně jako většina současných analytiků (publicistů a historiků), ponechává stranou svého zájmu druhou, mnohem zásadnější zkušenost plynoucí z událostí v roce 1968.

Touto zkušeností byl neúspěch politiky ozbrojené intervence. Při popisu událostí spojených s invazí armád Varšavské smlouvy do Československa se obvykle soustředíme na jediný aspekt – na vojenskou úspěšnost. Zároveň však zapomínáme, že intervence měla být jen počátečním elementem sloužícím k realizaci politického plánu. Vojenský úspěch byl ovšem doprovázen naprostým politickým fiaskem. Navzdory přijatým předpokladům se neobjevily „zdravé síly“, nepřevzaly moc, nevznikla nová vláda atd.

Za zmínku stojí ještě jeden důsledek intervence – a to její odsouzení nemalou částí komunistických stran na celém světě a zrod jevu známého jako eurokomunismus. Moskva tak přišla o bezprostřední kontrolu nad značnou částí světového komunistického hnutí. Následkem toho došlo nutně k oslabení ideologických ambicí sovětského impéria, což rovněž nezůstalo bez vlivu na události v Polsku v letech 1980-1981.

Zkušenost roku 1968 musela sehrát důležitou úlohu i v tom, že Sovětský svaz již na podzim 1980 schválil strategii „neintervenování“ ve vztahu k událostem v Polsku. Svou roli ve schválení takovéto taktiky přirozeně sehrály i jiné faktory, především pak důsledky války v Afghánistánu, hospodářská krize v SSSR, obava před dalšími sankcemi ze strany Západu nebo realistické zhodnocení potenciálních politických, hospodářských a vojenských důsledků intervence v Polsku.



Panel I: Europe and Prague Spring in 1968

JERZY EISLER, IPN
Poland in 1968

The March of 1968 is one of the most important events of Polish history after the Second World War. It was one of major experiences for a large part of young Polish intellectuals. However, this stipulated term covers several different threads. Depending on who is viewing the March and what his aim is, they concentrate on those aspects which had been concerning themselves the most.

For those who were studying in 1968 the most important is usually the student stream of „the March events“. Their memory was imprinted with student strikes, manifestations and mass meetings. For many of them the March seems to be the event which influenced all their lives. Students in Poland, who were coming out under the banners of liberty, were appealing to similar banners and values as their Czech and Slovakian colleagues during Praha Spring. Appealing to the leftist phraseology, they were fighting for democratisation and liberalization of the Communist system, as well as for the right to live in the truth. „The March events“ contributed to creating in Poland „the 68‘ generation“. Many people of this generation worked for the anti-Communist opposition in the seventies, and after the August of 1980 belonged to the activists and advisers of Independent Self-Governing Trade Union „Solidarity“.

Those who emigrated from Poland after the March usually speak of disgraceful anti-Semite campaign, ineffectively hidden by the officials under anti-Zionism slogans. A large part of emigrants believed in the March propaganda which denied their right for Polish nationality, thus later they preferred to say, „I'm from Poland“ instead of „I'm Polish“. Some of the emigrants, coming from long assimilated families and facing anti-Semite campaign in 1968 decided to

come back to their Jewish roots.

For those who belonged to the world of art, culture and science the March is predominantly a pogrom against the intellectuals. It was then when the press and other mass media were attacking scientists and writers with the unusual brutality. The common point of these publications was the fact that together with the party activists they refused to acknowledge not only moral and ideological values of the attacked but also their professional qualifications. At the same time new people emerged in the cultural life. They owed their quick promotion not to their abilities, but to their political opportunism. Scientists with recognized output were expelled from universities and replaced with careerists of no scruples.

Numerous books whose authors were decided to be not submissive were stopped from being published, e.g. sent for pulping. Films that had been found to be „anti-Polish“ were put onto shelves, among others the movie by Jan Rybkowski „Rassenschade - kiedy miłosc była zbrodnią“ („Rassenschade - when love was a crime“) made with the West-Berlin coproducer. The film was telling the story about erotic relationships of Germans and people of other nationalities and races, which was forbidden by Hitler legislation.

The least known thread of the March events is still the complicated political contest among the leaders of the Polish United Worker's Party (PZPR). In the sixties an informal group of party and state activists gathered around the Minister of Interior gen. Mieczysław Moczar. There were called „the partisans“, as Moczar and some other people belonging to the group were fighting in the Communist underground army during the Second World War. Gradually the position and range of influences of this group was growing, while the group, using populist, anti-Semite, anti-intellectual and nationalistic slogans, preached the need to create strong dictatorial authorities. The real aims of „the partisans“ and their supporters in 1968 are not exactly known, it is still not sure whether Moczar wanted to



over-throw Władysław Gomułka and replace him, or he just wanted to be „the first one after the First Secretary“ and become the power behind the throne of the system.

CSABA BÉKÉS 1956 Institute Hungary and the Prague Spring

The paper focuses on the special role played by the Hungarian leadership and especially János Kádár during the Czechoslovak crisis of 1968. Using multi-archival material I argue that Kádár mediated between Moscow and Prague all along, even after the invasion in August, 1968. On the other hand it was no question for him from the beginning that the Communist regime could not be given up in Czechoslovakia and even military intervention was justified for him to save Czechoslovakia for the Soviet bloc.

Thus it was not his communist loyalty, but his evaluation of the situation that differed remarkably from the opinion of the rest of the „five“, as he firmly believed that the invasion in August was premature, since the nature of the Czechoslovak crisis was similar to the peacefully resolved Polish crisis in 1956 and not the Hungarian „counter-revolution“ that had to be crushed by Soviet military intervention at the same time.

Kádár's assessment, however, was wrong, since the democratization process in Czechoslovakia would have surely led to the peaceful transformation of the communist system into parliamentary democracy without foreign intervention in a relatively short time as it actually happened in 1990.

TOMÁŠ VILÍMEK, ÚSTR Reception of the Prague Spring in DDR-SED, society and opposition

In my contribution, I would like to address how the Prague Spring was perceived in East Germany. My report will focus on the reaction of the East Germany regime, i.e. SED, which considered the Czechoslovak attempt to implement nation-wide reforms as posing

an existential threat. Consideration will also be given to the reaction of the general public. To many East Germans Czechoslovakia represented not only a popular tourist destination but also as one of the few places where they might meet with their West German relatives and friends. The East German establishment launched a massive campaign against the reforms of the Prague Spring, in spring of 1968 which led, in turn, to a spontaneous wave of solidarity among the general population. The East German security agencies registered over 3000 various acts of protest, most in the form of leaflets, signs on walls as well as several minor demonstrations. The following two decades saw the rise of a dissident movement in East Germany. Therefore my report will also address the importance of the Prague Spring for the development of East German opposition.

MILAN SOVI LJ, Institut za noviju istoriju Srbije The Echoes of Soviet Occupation of Czechoslovakia in Yugoslav press

In cooperation with the other countries of South-East and East Europe, Czechoslovakia found own place within the complex political situation after Second World War. The influence of the Soviet Union in Czechoslovakia was big, but the „Prague Spring“ gave the new express of socialism. In relationship with other similar countries, there were some changes. During the first months of 1968, connection between Czechoslovakia and Yugoslavia haven't been so much successful like in the past. Although, Yugoslav president Josip Broz Tito visited Prague in August 1968. there were no important cooperation among Czechoslovakia and Yugoslavia. After Soviet occupation of Czechoslovakia, Yugoslav politicians were carefully, because there was some fear of Moscow reaction. The press showed that.



PIERRE KENDE, 1956 Institute
**The Prague Spring from a Paris
Perspective**

Three aspects of 1968 in the West will be dealt with in this paper:

1. The false interpretation of the Prague Spring as a consequence or extension of the French-german (etc.) student revolt.
2. The emergence on the left (but not only there) of a hope in the feasibility of socialism with human face á la tchéque and in the soon coming of a new East-West reconciliation.
3. The stupefaction caused by Soviet military intervention and the irritation of French and West-German diplomacy because of the new and unexpected tensions between East and West (considered however as quite temporary).

The paper will show why all these interpretations, hopes and expectations proved mistaken

Panel II: Security Apparatus in Soviet satellites and Prague Spring

MAGDOLNA BARATH, Historical Archive of State Security Apparatuses

Reception of the Prague Spring in the Hungarian State Security Apparatuses Panel

The main sources of the effect of Prague Spring within the Hungarian Society are the reports of the secret agents of the Hungarian State Security Organs. The first reports dated right after the military invasion show the elementary shock of certain intellectual circles. The political leadership was criticized because of the lack of proper information. Some writers and journalists admitted the necessity of certain mes-

ures, however Hungarian participation in the military invasion was mentioned as a great political mistake.

The political events in Czechoslovakia remained main topic of conversation among intellectuals in September and October as well. In the reports of the Hungarian Security Apparatuses issued at that time mainly figured analysis of Janos Kadar's attitude to the Czechoslovak events. The majority of reports judged the Hungarian participation in the invasion as the result of Soviet pressure. Some reports inform about the remarkable growth of aversion to the Roumanian political leadership especially in the counties close to the Roumanian border.

LADISLAU ANTONIU CSEENDES, National Council for the Study of the Securitate Archives
The Prague Spring, seen through Romania's Securitate archives, January '68 - December 1970

During the build-up to the Warsaw Pact invasion of Czechoslovakia, Ceausescu strengthened his country's ties to the reformist Prague government. He visited Prague (after Tito) and renewed the bilateral "friendship" treaty - his only renewal of a bilateral treaty with a Warsaw Pact country. By behaving in this spectacular way, the Romanian dictator was, in fact, building a monumental deception, of his fellow countrymen but also of the West - the latter bringing him political and economic rewards. The deception is quite obvious in the once top secret files seen by the researchers at the National Council for the Study of the Securitate Archives.

The whole "Prague episode" of the Ceausescu regime, as both the further developments and the documents have proven, was but an intermezzo on the road to Romania's Golden Age, as the future fiasco was dubbed by the Communists and, in inverted commas, by those who lived through it - and survived.

GRZEGORZ MAJCHRZAK, IPN

The Polish Security Service and the Prague Spring – a Paper for Session II

This paper will focus on the activity of the Polish Interior Ministry and its subordinate services (for example the Citizens' Militia) associated with changes in Czechoslovakia. It will feature information on the activity of both operational units (including the intelligence and counterintelligence) and supporting units (e.g. the Social and Administrative Department of the Interior Ministry). Apart from central level data, the paper will also include field data: especially from provinces (mainly in the borderland) as well as districts.

The paper will centre on the period beginning on 21 August 1968, that is the intervention of Warsaw Pact troops in Czechoslovakia. Nevertheless, it will also contain data about the activity of the Polish security services in the preceding period as well as in the initial period of "normalization" in Czechoslovakia. The paper will include information about the operations of the security services on the territory of both the People's Republic of Poland and Czechoslovakia (e.g. the activity of the special operating group code-named "Góral").

Apart from the main areas of activity of the secret services, data on the operation of its agents network and its tasks will be provided. Although fragmentary, information about the Security Service costs of spying activities will be an interesting addition.

The presentation of the Security Service operations will also be accompanied by brief reports on the reactions of Polish society to the situation in Czechoslovakia: from the acceptance of the socialist states' actions to various forms of protest.

Panel III: Security Apparatus in Czechoslovakia and Prague Spring

TOMÁŠ BURSÍK, ÚSTR Security Apparatus and Observation of Activities K 231, KAN in 1968

The talk will address mainly the reaction of the security agencies to the birth and further development of non-communist activities, mainly the Association of Former Political Prisoners K 231 and the Club of Committed Non-Party Members (KAN) in 1968. In spite of the touch of freedom of the Prague Spring, a part of the machinery of the Ministry of Interior and its collaborators fervently continued to gather information on activities of associations which advocated further democratic principles, freedoms and limitation of power of the Czechoslovak Communist Party. This information then served as intelligence for ÚV KSČ (Central Committee of the Czech Communist Party), the government etc. in setting public policy restricting freedoms of association and publication.

MICHAL GREGOR, Ústav pamäti národa Events of 1968 in perspective Slovakian security service

The contribution focuses on the events of the year of 1968 that were recorded by Slovak security agencies and it deals with political events both before and after the intervention of the Warsaw Pact army, focussing on the reaction of Slovak citizens. We will also touch upon the protests, manifestations and state of mind of the citizens. We will also remember some victims of the intervention who were put to death or injured by the Warsaw Pact army.



JAN KALOUS, Academia Rerum
Civilium - Vysoká škola
politických a společenských věd
Kolín, DARIUSZ DĄBROWSKI,
Ph.D., Instytut Pamięci
Narodowej, Opole:
**Events in Jičín 1968 on the
basis of Czech and Polish
documents**

This contribution deals with the most serious incident involving direct participation of the Polish army in the territory of Czechoslovakia, which took place in Jičín in September of 1968. Two Czech citizens died as a result of an attack of a Polish soldier. This case exceeded the regional boundaries. The top government official and party members were informed about the incident and the investigation of the Jičín case was carried out in Poland as well.

The detailed view on the events and consequences of this case provided by this contribution are to be based on both Czech and Polish documents and sources.

PAVEL ŽÁČEK, ÚSTR
**Activity of the Central Organ
of Czechoslovak Political
Police between August 20-26,
1968**

In the afternoon hours of the 20th August of 1968 the headquarters of the State Security Agency, located on the premises in Sadová Street in Prague 6, became the command post for a putsch welcoming the invading army. The building was the seat of the Central Administration of the State Security Agency, the seat of the 2nd Administration Unit (the counter-intelligence unit) and it was also the office of the deputy of Ministry of Interior, Colonel Viliam Šalgovič for State Security Agency affairs, who played a major role in the putsch.

Colonel Šalgovič together with colonel Josef Ripl, deputy of the head of the 2nd Administration Unit, prepared a group of agents who were going to ensure that Soviet army planes get

a smooth landing in Ruzyně airport. They were also going to seize control of the headquarters of the Ministry of Interior in Letná in Prague, and the broadcasting stations of the Czechoslovak radio and TV etc. Moreover, before midnight they declared complete control of these organs of government and use this claim to influence individual security services in favour of the occupational army.

However when the statement of the Central Committee of the Communist Party was broadcast on the radio at 2am, the apparatus of the State Security Agency was heading into rupture which had a great impact on view of some chief officials. Moreover, before being interned, colonel Stanislav Padrůněk, who was also the first deputy of the Interior Minister, as well as the Minister Josef Pavel himself, who was managing the ministry from "illegality," turned the situation to the detriment of the pro-Soviet coup plotters.

In the morning of August 22nd of 1968 the situation escalated to such a state that colonel Šalgovič fled to the Soviet Embassy. The headquarters of the State Security Agency was besieged and the officials began to accuse one another of collaboration. For the first time the Communists from the secret police were facing the fundamental decision - to serve the Czechoslovak people or serve the Soviet occupiers, regardless the consequences.

The schism of those August days had far-reaching consequences that the Communist leadership managed to overcome only by purging the staff of the State Security Agency.

Panel IV: Occupation of Czechoslovakia

WŁADYSŁAW BUŁHAK, IPN
**Areas of Research into the
Involvement of the Polish Army
in the "Danube"**

Together with a broader collection of Warsaw Pact documents, the IPN

archives have obtained a cohesive set of documentation on the 1968 intervention in Czechoslovakia. The documents have already been used by Leszek Pajórek and later by Paweł Piotrowski in their papers on the military aspect of the Polish Army involvement in the operation against the Prague Spring. The researchers focused on materials devoted to the operation planning of the Polish Army General Staff, reports of the Polish Second Army staff, as well as the operational/tactical documentation of individual units.

My paper focuses on fragments of the same collection which have been used to a lesser extent and refer to various aspects of the "Danube" operation. In particular, they are:

- Materials of the Chief Political Directorate of the Polish Army (Główny Zarząd Polityczny Wojska Polskiego),
- Materials of the Second Directorate (Zarząd II) [intelligence] of the General Staff,
- Materials of the State Defence Development Planning Staff (Sztab Planowania Rozwoju Obronnego Kraju).

Among other things, the Chief Political Directorate materials refer to propaganda activities targeted at soldiers participating in the intervention as well as the people of Czechoslovakia. They also contain information about various forms of resistance by citizens and the authorities ("illegal" radio stations, leaflets, non-violence action) as well as the collaboration of some representatives of Czechoslovakian authorities with the Polish intervening forces.

The materials of the Second Directorate of the Polish Army (i.e. the military intelligence) contain reports from the military attaché to Prague Colonel Tadeusz Wołoszczuk and intelligence officers sent to the Czechoslovak Socialist Republic on the eve of the intervention. They illustrate problems associated with reorienting operations against the former ally. There are also interesting data about the military response of the West (including the neutral Austria) to the suppression of the Prague Spring as well as an assessment of the condi-

on of the Czechoslovak People's Army as part of the Warsaw Pact after the events of August 1968.

Of particular interest in the State Defence Development Planning Staff materials are data on the impact of the Polish involvement in the intervention in Czechoslovakia on the economic situation of the People's Republic of Poland from the points of view of various economic ministries and the National Bank of Poland.

MILAN BÁRTA, ÚSTR

Victims of Armies of Warsaw Pact in 1968

The occupation of Czechoslovakia by the armies of five countries of the Warsaw Pact in 1968 still remains in the centre of historic research. However, nobody has been able to provide figures on how many Czechoslovak citizens were injured or put to death during the occupation and the subsequent stay of the Soviet army. This contribution attempts to cover the issue of casualties in the period from August 21st until the end of the year of 1968. There were about 120 people who paid the highest price during those days. Especially the 21st of August and the days that immediately followed meant great losses among our people. The highest death toll was in Prague and a great number of casualties were reported in other cities as well, e.g. in Liberec, Bratislava or Košice. At first most casualties were caused by the soldiers who shot directly against the people; objects or by accident when the soldiers were for instance shooting in the air and the bullets accidentally hit people on balconies. Later on the main cause of casualties were traffic accidents caused by the soldiers of the invading armies. These accidents were often caused by breaching the traffic code and reckless manipulation with vehicles. In the beginning the Soviets refused to cooperate on investigations of these tragedies. At first the Czechoslovak government was going to initiate negotiations about compensation for the victims but with the beginning of normalization and because of the local

abstract_en



administration in Moscow, the government backed out from this plan and until the year of 1989 the issue of victims remained a taboo.

LUKÁŠ CVRČEK, ÚSTR

Criminal Activity of Members of Armies of Occupation in 1968

The contribution will deal with illegal conduct of members of the occupation armies in the period from 21st August until the end of the year of 1968. It will include an overview, quantification and typical examples of various types of unlawful behaviour and evaluation of damage with a special emphasis on casualties. The contribution will also address the issue of investigation of crimes in which the occupants were engaged and the role of the Czechoslovak security and judicial bodies.

PETR BLAŽEK, ÚSTR

Propagandism of Armies of Occupation in 1968

This contribution will deal with the disinformation and propaganda of the occupational armies of the five countries of the Warsaw Pact. The main topic will be the printed matter distributed within Czechoslovakia after the 21st August.

There is an extensive collection of such printed matter in Libri Prohibiti - the library of samizdat and exile literature. The content and phraseology of these materials will be interpreted. The materials include the classic leaflets, attempts to publish disinformational versions of well established papers (the best known of these is the issue of Rudé právo daily on 26th August which was distributed in Prague by means of helicopters) as well as publishing periodicals (for instance the News which was still published in 1969). The author of this contribution will also focus on the so called White Book, which contained the alleged documents on the „counter-revolution“ in Czechoslovakia and which was published in numerous language versions. The second theme will be the activity of the radio station Vltava,

which broadcast from East Germany after 21st August.

We will also present the reaction of Czechoslovak citizens to the disinformation and propagandist campaigns of the occupying forces and the life stories of those who actively participated in it.

ANDREA KOZÁRY, University of National Defense, Budapest Occupation of Czechoslovakia - certain reactions and reflections of the state security to the military participation of Hungary, recently discovered documents

The greatest part of the archival sources on the 1968 Prague Revolution, which for so many years were closed from historians from 1989, gradually are becoming accessible for scholars.

As a fortunate coincidence, most Western sources on the revolution have been declassified during the second half of the '80-s, which made it possible to study the reactions of the Western great powers to the events in Czechoslovakia just like the relationship between the socialist countries.

So the research, now based on archival sources on the Occupation of Czechoslovakia, carried out in the last 8-10 years by scholars in Hungary and abroad, has already produced much result: many hitherto unknown data, important evidence and new interpretations have been published up to date. In my presentation I try to focus on the most important results of this research concentrating on the new findings of the very interesting documents of the Ministry of Interior and the Political Committee of the Hungarian Socialist Worker's Party in July and at beginning of August 1968.

By mid-July 1968, János Kádár was not convinced at all that the crisis could be resolved by political means. It is noteworthy that Kádár, who ultimately supported military intervention, insisted even after the joint military intervention on 21 August 1968 that the Czechoslovak events were analogous

to the 1956 Polish crisis and not to Hungary's as perceived by the Soviets.

The Minister of Interior, András Benkei got full information about the military intervention from the Hungarian army headquarters on the 27 of July. After that on the 1 of August (three weeks before the occupation!) the Minister of Interior gave the No. 0020. and the No. 011 ordered the police, the border police and the secret police to close the border of Hungary, to secure the Danube for crossing it by the Hungarian army, to control everybody and everything that seemed hostile and to build up camps for the tourist from GDR and Czechoslovakia.

After the invasion on the 26 of August the Military Guarding of the Ministry of Interior made an interesting report of the "hostile propaganda on the Czechoslovak territory" and in April 1969 it summarised their experiences on the events.

Panel V: Second life of Prague Spring

KRISTINA BURINSKAITĖ, Genocide and resistance research centre of Lithuania

New forms of anti-Soviet movement in Lithuania and challenges to KGB after "Prague spring"

"Prague spring" and intervention of Soviet Union were one of the most serious political crises in SSSR and socialistic countries. These events influenced relationship between Soviet Union and other socialistic countries. Also, it had some impact to the activity of KGB. When J. Andropov became a head of KGB in 1967, the political control and supervision of KGB by the Communist party strengthened. Establishment of the KGB fifth directorate to fight to ideological diversion showed about the intensified struggle with peaceful resistance movement. These tendencies of repressi-

ve policy were even more obvious after event in 1968 in Czechoslovakia. Changes in Moscow influenced the activity of KGB in Lithuania also.

KGB had to deal with new tendencies of the Lithuanians antisoviet movement in 1970s. It became more organised, new forms of peaceful resistance appeared such as strikes, underground, illegal press, letters to the governments of the SSRS, other countries and organisations. In such way Lithuanians appealed to the public opinion of Western democratic societies. Elements of nationality into the culture and public life also strengthened. Soviets treated it as antisoviet activity. Intensified Lithuanians anti-soviet resistance activated political activity of Lithuanian émigré. Those changes of émigré activity influenced the activity of KGB toward the émigré organisations such as Santara-Šviesa, VLIK and other. Such tendencies forced KGB to change the methods, means of struggle against the dissidents. Soviet secret police transferred its fight with antisoviet powers into the media. KGB paid more and more attention to the "active measures" such as propaganda, discreditation, and disinformation. They used these means against the most active dissidents and fighter for human rights such V.Petkus, B.Gajauskas, priests S.Tamkevičius, A.Svarinskas and others. Struggle for the public opinion became new challenge to KGB.

JAROSLAV CORANIČ, University of Prešov

Restitution of Greek Byzantine Catholic Church in Czechoslovakia in 1968

This contribution will report on the events of the year of 1968 which led to the recognition of the Roman-Catholic church in Czechoslovakia. In 1950 the Church was declared illegal by an unprecedented state act and the government in power transformed it into the Orthodox Church. Anybody who opposed this step of the establishment was imprisoned, evicted or persecuted. This state of affairs persisted until 1968 when, thanks to the Prague Spring, there was some



liberalization in the field of religious politics as well. Roman-Catholic priests, monks and Catholic laity began to take action and by putting a constant pressure on the state authorities they achieved recognition of the Roman Catholic Church. The occupation of Czechoslovakia by the armies of the Warsaw Pact put an end to that. Although the Roman-Catholic Church was officially legalized, there were unrelenting confrontations with state bodies and the Church properties were never restored. Therefore it was not possible to ordain a resident bishop and the theological university and the seminar were unable to resume their activity.

The year of 1968 became a great milestone for the Roman-Catholic Church and its result was not shown fully until 1989.

JANOS RAINER, 1956 Institute The 'Korcula Protest' on 21 August, 1968 - and its Reception by the Hungarian Party & State Security Apparatuses

In 21 August, 1968 an international philosophical congress in Korcula (Yugoslavia) was interrupted dramatically. News came on the military invasion of Soviet and allied troops against Czechoslovakia. Gajo Petrovic, Lucien Goldman and other prominent figures of the New Left compiled a protest declaration. From all the Easter European participants five Hungarians signed it: Ágnes Heller, György Márkus, Mária Márkus, Vilmos Sós and Zádor Tordai. They also wrote a special Hungarian protest against the participation of the Hungarian People's Army in the invasion.

Heller, the Márkus couple and the others were representatives of the Hungarian reform of 1968. Their concept on it was a strange mixture of reform-communism and new left radicalism with a certain loyalty towards the Hungarian leadership and Janos Kádár himself. 1968 was the turning point. This is the focus of this paper.

Political thinking had got a blow with the defeat of the Hungarian Revo-

lution. There was no scope left for it at all until the mid-1960s, when the Kádár elite began weighing cautious reforms. The mid-1960s official discourse on reform provided chances for expressing certain alternatives. It is not by chance that a new chapter in Hungarian dissidence began to be written by a new generation of Marxist reformers, for the other intellectual traditions had become police matters after '56. The Hungarian Marxists of the 1960s began their discourse from a different distant point. They saw post-Stalinist communism as an open, dynamic system with prospects. This new generation held some value for some in the Hungarian leadership as well, while it retained the optimism of György (Georg) Lukács, the most and world-wide celebrated representative of the Hungarian Marxist thought. Kádár was a pragmatic politician, but he sensed instinctively the concern of some of the intelligentsia about ideological questions, and thought it best for that interest to be fed by Lukács and his disciples.

The paper intend to analyse the reaction of the Hungarian intellectuals to the end of the Prague Spring. No doubt the most important was that of the Hungarian reform-Marxists. There are three main sources for this process.

1. Their contemporary attempts to work themselves through the shock of 1968 by studies, articles, mostly remained in manuscripts. The urge for criticism increased among the new generation of Marxists, but it was not yet accompanied by political demands or formulation of responses. Greatest attempt at reconstituting the Marxist vision of socialism was made in 1971-72 by György Bence, János Kis and György Márkus, who drew in their great work on the lessons of 1968 in Western and in Eastern Europe (Hogyan lehetséges kritikai gazdaságtan [How is critical economics possible?]).

2. The first to draw political conclusions and responses were the state authorities themselves, which began trying after August 1968 to control the neo-Marxist generation by authoritarian means (ranging from secret-police



methods to scientific policy) and squeeze it out of intellectual life. Secret police reports (on Korcula signatories e. g.) provide the second main documentary collection for the reaction to Prague in Hungary. At the end of this process some representatives of this group were fired from their jobs by a Central Committee resolution and forced to leave Hungary in early 70ies.

3. It is also interesting how those critics of 1968 invasion had become critics of all kinds of (state) socialism later from the 70ies on. Their memoirs and intellectual autobiographies shed another light on their path-finding in the sixties.

To sum up, 1968 was a turning point in the history of the Hungarian dissonance. As a heritage, its most valuable component is the moral disgust. It also started a serial of attempts to rethink and revise the whole concept of Marxist-Leninist Socialism but it proved to be long-term process.

LUKASZ KAMIŃSKI, IPN "The 1968 Experience and the Polish Crisis in 1980-1981"

The Czechoslovak experience in 1968 was one of the main points of reference during the 1980-1981 crisis period in the People's Republic of Poland. For many Solidarity leaders and activists it was a reason to give up many postulates (especially those related to the ruling spheres and Poland's international position) so as not to cross the invisible borderline beyond which the threat of an intervention was lurking. This phenomenon is now called the "self-limiting revolution"—a term coined by Jadwiga Staniszkis in 1985.

By way of analogy with the Prague Spring, this "impassable borderline" can actually be determined. An analysis of demands towards the leaders of the Communist Party of Czechoslovakia shows that beyond the borderline were: the existence of civic organisations independent from the communist party, the abolition of censorship, and the loss of the "leading role" by the communist party. In 1980-1981 in Poland,

the borderline was crossed only in the first area. Another important element in the "intervention-oriented thinking" were communist party congresses in both countries. Brezhnev eventually approved the use of armed forces, because it was the only way to prevent the 14th Extraordinary Congress of the Communist Party of Czechoslovakia. The 9th Extraordinary Congress of the Polish United Workers' Party also aroused some fears—which were dispelled in its course anyway.

Consequently, even from the 1980-1981 perspective, it should have been expected that Moscow was not considering an intervention in Poland. The "impassable borderlines" had not been crossed, and the party congress had not ended in a disaster (i.e. the victory of the reformers).

Nevertheless, both the participants in the events and the majority of contemporary analysts (columnists and historians) do not see another, even more important experience from the 1968 events.

The experience was the demise of the armed intervention policy. When describing events associated with the Warsaw Pact military invasion on Czechoslovakia, we usually focus on a single issue—the military success. At the same time, we forget that the intervention was to be only an initial element in a political plan. Meanwhile, the military success was accompanied with a total political fiasco. Despite the assumptions, the "healthy forces" did not emerge and did not seize power.

There is yet another consequence of the intervention—its condemnation by a significant part of communist parties around the world and the birth of Eurocommunism. As a result, Moscow lost its direct control over a significant part of the international communist movement. In the light of that, the ideological ambitions of the Soviet empire had to weaken, which had an effect on the events in 1980-1981 in Poland.

The 1968 experience must have played a major role in the adoption of the "non-intervention" strategy towards Poland by the Soviet Union in the autumn of 1980. Of course, there were also



other reasons for adopting that strategy, especially the aftermath of the war in Afghanistan, the economic crisis in the USSR, fear of further sanctions from the West as well as a realistic assessment of the possible political, economic and military results of an intervention in Poland.



poznámky / notes

poznámky / notes

poznámky / notes

poznámky / notes

poznámky / notes

poznámky / notes

Organizers:

Institute for the Study of Totalitarian Regimes

Institute of National Remembrance

Institute for the History of the 1956 Hungarian Revolution

Polish Institute

Faculty of Arts, Charles University



**SECURITY APPARATUS
PROPAGANDISM
AND PRAGUE SPRING**